

ki, a m. kir. belügyminister úr pedig a két altiszt részére 60—60 és a hat csendőr részére 40—40 frtnyi jutalomdíjat engedélyezett.

Végül Csicsis János, Habetler Vincze, Törzsök Pál, Nemezc Ferencz, Zsupancsics Imre, Drucker Gáspár, Istenes József, Maráczai Ágoston, Mátéffy Sándor, Maurer János, Szilvás János, Csizmadia Imre, Kajsza Ferencz és Horváth István csendőrök, valamint Szalay József cz. örsvezető és Achel Bertalan őrmester — utóbbi azért is, mert a fél évig tartott nyomozás alatt a nagykanizsai szakaszparancsnokságot a szakaszparancsnok távollétében igen ügyesen és odaadó buzgalommal, kifogástalanul vezette — a m. kir. VI. sz. csendőr-kerületi parancsnokság részéről láttattak el dicsérő okiratokkal, míg Wolf Iván, Funduk Illian, Tučkum Pál, Rendulic Ferencz és Tapovac Simon csendőrök a m. kir. horvát-szlavon csendőrparancsnokság részéről részesültek megfelelő megdicsérésben; Kauer József regedei és Kollár József luttenbergi örsbeli cs. kir. őrmesterek érdemei pedig a cs. kir. VI. sz. országos csendőrparancsnoksággal közöltettek.

*

Ő Felsége a német császár és porosz király Kőszeg és Mohács vidékén való tartózkodása alatt: **Boldizsár Andor** hadapród-tiszthelyettesnek, *Habetler* Mihály, *Horváth* Kálmán, *Kardos* Géza és *Fodor* Mihály cz. őrmestereknek, valamint *Kun* Dániel és *Kovács* György örsvezetőknek — valamennyi a VI. számú csendőr-kerület állományában — a porosz királyi «*harczos érdem-érmét*» adományozni méltóztatott.

*

II. A magyar kir. honvédelmi miniszter úr ő Nagyméltóságának dicsérő elismerésében részesültek:

1. *Marginean* János m. kir. III. sz. csendőrkerületbeli örsvezető czimz. őrmester, nagy-kátai örsparancsnok éber figyelemmel kísérvén az örskörletével hatá-

ros vidéken felmerült közbiztonsági zavarokat, azt tapasztalta, hogy különösen a betörési lopások bizonyos rendszerességgel követtetnek el, miből igen helyesen arra következtetett, mikép itt egy szervezett tolvajbandának kell léteznie, mely tolvajlásait rendkívüli furfanggal s egy meghatározott rendszer mellett hajtja végre.

Ezen tolvajbandának kiderítését és kézrekerítését tűzte ki magának feladatául *Marginean* cz. őrmester, mely célja után azonban sokáig eredménytelenül fáradozott.

Végre az 1892. év tavaszán sikerült neki az első biztos nyomot megtalálni és akkor az egész tolvajbanda sorsa meg volt pecsételve.

Azon év márczius hó 29-én ugyanis Jankovics János és Hincz Pál csendőrökből álló járőr a Jász-Nagy-Kun-Szolnok megyei Jász-Fényszaru községben egy betörési lopás ügyében nyomozván, tudomásul vette, hogy Oláh Halál János, ottani lakós, Kovács Teréznek egy pár csizmát értéken alul — 80 krért — eladott, mely esetet a járőr az ellenőrzésre oda érkezett *Marginean* cz. őrmesternek bejelenté, ki azután — kitüzött céljához híven — ez ügyben a nyomozást maga vette át.

Oláh Halál János kikérdezése és a nála eszközölt házmotozás ugyan eredménytelen maradt, de *Marginean* cz. őrmester — mintegy érezvén, hogy végre megtalálta a nyomot, mely őt rég óhajtott céljának elérésére vezetendi — nem hagyta abba a dolgot, hanem Jankovics csendőrt maga mellé véve, a lefoglalt csizmával számos, az örskörletén kívül lakó károst felkeresett, mely alkalommal Szabó János kókai lakos és neje a csizmát saját leányuk tulajdonául felismerték és előadták, hogy az a náluk 1892. évi márczius hó 23-án elkövetett betöréses lopás alkalmával több rendbeli más tárgyakkal együtt ellopatott.

Marginean cz. őrmester Jankovics csendőrrel ezek után márczius hó 31-én visszatért Jász-Fényszaruba, hol még az nap több ottani gyanus és közártalmu

egyénnél házmotozást tartott s mivel ez alkalommal sok s különféle lopott tárgyakat talált, a gyanusak egy részét őrizet alá vette; ezen egyének azonban a lopásokban bűnrészességüket határozottan tagadták és a károsultakra vonatkozólag minden felvilágosítást is megtagadtak.

Az őrizet alá helyezettek közt Oláh Halál Jánosné is volt, ki kezdetben ugyan minden választ makacsul megtagadott; de — miután Kovács Ferencznével, kinek a lopott csizmát eladta, szembesítettett — beismerete, hogy a csizmát ő adta el férjével Kovács Ferencznének márczius hó 29-én. Majd előadá, hogy férje márczius hó 23-án éjjel nem volt hon, de reggelre hazatérvén, a kérdéses csizmán kívül még vásznat, zsirt, párnákat és egyéb tárgyakat is hozott haza, melyek közül — mint már fennebb említve volt — a csizmát Kovács Ferencznének, a vászonból 13 rőföt Lellik Mátyásné ottani lakósnak eladtak, mely ez által elő is adatott; míg a zsirt a maguk zsirja közé beolvasztották, a többi tárgyakat pedig férje elrejté. Oláh Halál Jánosné még bementé hogy férje márczius hó 29-én reggel 1 vánkost, 1 pár csizmát, 1 derékaljat és 1 kenyeret is hozott haza, a tollakat saját párnáiba tette és a czihákat elégette, míg a többi tárgyakat férje elrejtette.

Ezek alapján Oláh Halál Jánosnénál újabb házmotozás tartatott, mely alkalommal a kémény mögött elfalazva találtatott 7 rőf vászon, 2 pár csizma, 1 kenyér és egy kisebb láda dohánynyal, mely tárgyakra nézve Oláh Halál János minden felvilágosítást magtagadott.

Az ekként beszerzett bűnjeleknek ügyes felhasználása valamint ismételt szembesítések folytán Oláh Halál Jánosné megnevezte Farkas István és Rác Döme jászfényszarui lakosokat, mint férjének cizkosait, kikkel az járni szokott, minek folytán azok letartóztatva őrizet alá vétettek. Ezek révén, valamint *Marginean* cz. őrmester azon intézkedése folytán, hogy a kézrekerített bűnjeleket a károsok-

nak felmutatá, sikerült neki 16 napig tartott fáradságos nyomozás után az egész tolvajbandát kézrekeríteni, melynek tagjai voltak: Oláh Halál János, Rácz Döme, Horváth Pál, Rácz Mihály, Szabó János, Szentgyörgyi Simon, Farkas István és Imre, mindannyian jászfényszarui lakósok mint tettesek s ezen kívül 57 jászfényszarui lakós mint orgazdák. Mivel az észszerűen vezetett nyomozás folyamán *Marginean* cz. őrmester oly halmazát szerezte be a bűnjeleknek, hogy azok súlya alatt a tettesek — Oláh Halál János kivételével — minden további tagadással felhagyván még más 12 rendbeli betöréses lopás elkövetését is beismerték: a bűnjelekkel együtt a bíróságnak átszolgáltattak.

Marginean János cz. őrmestert ezen nyomozásokban hathatósan támogatták Jankovics János, Szentkereszti Sándor, Bak Géza, Simon Márton, Héjja Lajos és Bokk Miklós csendőrök, valamint Gulyás Sándor őrsvezető, jászfényszarui őrsparancsnok, kik buzgóságukkal segítettek Jász-Fényszarui vidékét egy veszedelmes tolvajbandától megszabadítani.

Egy második eset, melyben *Marginean* János cz. őrmester szintén tanujelét adta eszélyességének és szakavatottságának, a következő:

Az 1892. évi június hó 12-én egy egyén érkezett Nagy-Kátára, ki magát Nagy Dénes sertéskereskedőnek adta ki, feltűnően költekezett és már 2 nappal előzőleg Répás Antalné nagy-kátai lakós címére táviratilag magának 150 frtot küldetett Városi Lajos orosházai kereskedő által.

Midőn erről *Marginean* cz. őrmester értesült, az orosházai őrsparancsnokság útján azonnal táviratilag megkérdezte Városi Lajos kereskedőt, hogy kinek s mi célra küldte a 150 frtot? Erre a válasz az volt, hogy Városi a pénzt sertés bevásárlás céljából Répás János orosházai egyén számára küldte. Most Városi ujabban az iránt kérdezett meg, vajjon ismeri-e Nagy Dénest s miután Répás János helyett az vette fel az utalványozott pénzt, tehát Városival

szemben csalást követett el, kívánja-e Városi a Nagy Dénes megbüntetését? Városi válasza akként hangzott, hogy ő Nagy Dénest nem ismeri, de megbüntetését nem kívánja.

Ezen válasz *Marginean* cz. őrmester gyanuját felébresztvén, most Nagy Dénest kérdezte ki, ki neki Városi válaszát akként magyarázta, hogy ő, Répás János, Bubik Lajos és Városi Lajos társak a sertés-kereskedésben. Ehhez még az orosházai őrsparancsnoktól azon értesítés is érkezett, hogy Répás János és Bubik Lajos pénzhamisítással gyanúsítottak.

Ezen gyanuokok alapján *Marginean* cz. őrmester Nagy Dénest letartóztatta és nála motozást tartott, mely alkalommal nála egy «fogarasi Nagy Dénes, budapesti születésű marosvásárhelyi lakos, gyári munkás» nevére kiállított munkönyvet talált. A keresztkérdések által sarokba szorított Nagy Dénes azután hosszú tagadás után végre beismerte, hogy Városi Lajos, Répás János és Bubik Lajossal nem sertéskereskedésre, hanem pénzhamisításra szövetkeztek és ő ide Nagy-Kátára azért jött, mert meg volt beszélve hogy itt Répás János öccsénél — Répás Antalnál — találkoznak.

Marginean cz. őrmester a nyomozást Nagy-Kátán június hó 14-én egyelőre befejezvén, annak folytatása végett Orosházára ment hová Nagy Dénest is magával vitte.

Orosházán mindennek előtt Répás János és Bubik Lajos őrizet alá vétetvén, az esetre nézve kikérdezettek, de egyelőre eredmény nélkül, mert mindent tagadtak, még azt is hogy Nagy Dénest ismernék; a házaiknál megtartott motozás is eredménytelen volt.

Hosszas puhatolózás után *Marginean* cz. őrmesternek azonban tudomására jutott, hogy Nagy Dénes Orosházán özv. Gyömbér Andrásné korcsmárosnénál gyakran megfordul s hogy ezen nő Erzsi nevű leányának házasságot ígért. Ennélfogva a nyomozás ezekre is kiterjesztetett, de egyelőre semmi nagyobb ered-

ménynyel, a mennyiben nevezettek csak annyit ismertek be, hogy Nagy Dénes, Répás János és Bubik Lajos azon év január havában gyakran megfordultak a korcsmában, ott mulattak és hogy Nagy Dénes Gyömbér Erzsinek házasságot ígért.

Marginean cz. őrmester nem vesztvén türelmét a nyomozást tovább folytatta, melynek során tudomást szerzett arról, hogy Répás János Gyömbérékkel rokon és még a közel mult időben is járt házukhoz, sőt állítólag csomagokat is vitt volna hozzájuk. Erre *Marginean* cz. őrmester járőrével valamint Péter Mátyás és Hegyi Lajos orosházai rendőrök kíséretében ismét megjelent Gyömbéréknél és felszólította őket, hogy ha idegen tárgyak vannak náluk, úgy adják azokat ki, mert házkutatást fog náluk tartani. Gyömbérné és leánya akkor oda nyilatkoztak, hogy június hó 12-én testvérbátyjuk — Répás János — valami csomagokat hozott házukhoz és azokat az istállóban elásta; de hogy mi volt a csomagokban s hogy az istálló melyik részében ásta el azokat Répás, arról semmit sem akartak tudni.

Erre Répás János a helyszínére vezettetvén megmutatta a helyet, hol csakhamar egy zsákra és egy kosárra akadtak, melyekből több fehér papírlap, vegyszeti praeparatumok, egy fényképészeti készülék, festékek, betük, reszelők, kalapácsok stb. mellett egy sokszorosító gép is előkerült, mely tárgyakat a tettesek állításuk szerint bankók előállítására használtak, de — állítólag — eddig még eredmény nélkül, mert a próbák sehogy sem sikerültek.

Répás János további vallomásából kiderült, hogy 1890. évi november hóban Répás János Gabnai Antal orosházai vasuti örrel találkozott, ki Répásnak azt mondta, hogy Németh Elek orosházai lakos több ízben említette előtte, miszerint Budapesten egy Lénárd János nevű asztalos van, ki olcsón hamis pénzt tud szerezni oly formán, hogy 100 valódi forintért szerez 400 frt hamis pénzt; s miután Gabnai azt is kérdezte tőle, vajjon tudná-e a hamis pénzt értéke-

síteni, ő — Répás — erre, mint disznókereskedő, készséggel vállalkozott.

Összetanácskoztak tehát Répás, Gabnai s Németh Elek és ezen szövetségbe később még Répás jó ismerősét Bubik Lajos orosházai kőmivest is bevonták. A tanácskozás eredménye az lett, hogy Répás és Németh 600 frtot magukhoz véve, felmentek Budapestre Lénárd Jánost felkeresni, kit meg is találván, tervüket vele közölték. Lénárd reá állt s őket este egy budapesti kis korcsmába vezette, hol már 3 úri ember várt reájuk. — Hogy kik voltak azok, azt máig sem tudják; az egyiket közülök a többiek «Nagyságos úr»-nak szólították és ez — miután Répástól és Némethről 50 frtot átvett — azzal küldötte őket haza, hogy a hamis bankókat utánuk küldi. De mivel hónapok mulva sem kaptak semmit, ismét felkeresték Lénárdot, ki őket azzal tartotta, hogy a «Nagyságos úr» nincs itthon s különben is — hogy túl legyenek minden aggályon és a bankókat maguk is elkészíthessék — vett nekik, természetesen az ő pénzükön, 400 frtért egy bankócsináló gépet (mely nem volt más, mint a Gyömbéréknél kiásott sokszorosítógép) s megígérte, hogy a gép összeállítása végett majd maga személyesen lejön Orosházára.

Hosszabb idő multán Lénárd le is jött, de a géphez nem is nyult hanem azt mondá, hogy még valami hiányzik a gépből, amit majd legközelebb magával fog lehozni. Ezzel elment és — nem is látták többé.

Miután hosszabb időn át Lénárdot a még hiányzó géprészszel hiába várták, Répás és Bubik ismét Budapestre mentek, de ekkor már sem Lénárdot, sem a «Nagyságos» urat nem találhatták meg. Ekkor történt azonban, hogy Répás János öcscsével Répás Antallal, akkor kőbányai később nagy-kátai lakóssal összejöttek, kinek bajukat elmondták. Ez emlékeztén az ujságokból arra, hogy akkortájt egy pénzhamisítási pör fejeződött be, melyben a fővádolt — bizonyos fogarasi Nagy Dénes marosvásár-

helyi lakós — a vád alól felmentetett; erre figyelmeztette bátyját, ki az illető lapszámot megszerezte és eltette. Orosházára visszatérve a szövetségesek elhatározták, hogy Nagy Dénest segítségükre hívják; ennél fogva Bubik 1891. évi december havában Marosvásárhelyre utazott, hol Nagy Dénest meg is találta.

Igy került a szövetségbe Nagy Dénes.

Nagy Dénes Orosházára jövén, a már annyira rászedett szövetségeseket legelőbb is Beretvás Pál nagy-körösi lakóshoz utasította, mint olyan egyénhez ki nekik olcsó pénzért biztosan szerez hamis bankókat. A szövetkezet — daczára eddigi csalódásuknak — ismét lépre ment. Répás János és Bubik Lajos Nagy Dénes vezetése alatt Nagy Körösre utaztak, hol őket Nagy Dénes Beretvás Pál lakásáig kísérte, a lakásba azonban nem ment be velük. A küldöttek hivatkozással Nagy Dénesre, előadták Beretvásnak kívánságukat és ez vállalkozott is annak eleget tenni, minek folytán neki hamis bankók beszerzésére 250 frtot adtak át. Igy megegyezésre jutva, együtt mentek a vasúthoz: Beretvás Budapestre a hamis bankókért, Répás és Bubik Orosházára vissza, bevárandók a hamis bankóküldeményt.

A várva-várt küldemény azonban nem jött.

Sürgették levélben, de hiába; Bubik személyesen is fel kereste Beretvást, de egyebet hitegetésnél, biztatásnál nem ért el. Végre a dolgot megunván 1892. évi május hó elején az időközben ismét Marosvásárhelyre visszatért Nagy Déneshez fordultak, ki általuk utiköltséggel ellátatván, sürgős kérésükre Orosházára jött és most már a bankóprés rendbehozatalához fogott, mely célból a hiányó géprészt lakatos által hozzá csináltatta, azután a géphez Bécsből még több féle anyagot rendeltek; Városi Lajos orosházai kereskedő pedig, kit időközben titkukba beavattak s ki a szövetséghez csatlakozván annak igen tevékeny tagja lett, Veres Lajos orosházai nyomdásztól nagymennyiségű betűt is szerzett.

Most már hozzákezdtek a bankó csináláshoz, de minden fáradság, minden igyekezet daczára a bankók csak nem akartak sikerülni.

Ekkor ismét visszatértek előbbi eszméjükhöz, hogy t. i. Beretvás Pál a félig nyomorék, keresetképtelen földmives útján, ki azonban mindig meglehetősen költséges életet élt, hamis bankókat szereznek. Ehhez Városi Lajos 500 frttal járult, melyet június 8-án Répás Jánosnak átadott, ki Nagy Dénes és Bubik Lajossal Orosházáról el is indultak és pedig Répás János Nagy-Körösre Beretváshoz, Nagy Dénes és Bubik Lajos Nagy-Kátára Répás Antalhoz, hogy ott az előbbi kettőt bevárják.

De Nagy-Kátán rossz sors várt a szövetségesekre! *Marginean* cz. őrmester t. i. figyelmessé lett Nagy Dénesre és így azután napfényre került a fennebb ecsetelt csalás és pénzhamisítási kísérletezés, mi által ezen csaló banda további működése megakadályoztatott és a pénzhamisítás további kísérletezésének is vége szakadt.

A nevezettek mindannyian letartóztatottak és a budapesti kir. törvényszéknek át adattak az egy Lénárd János budapesti asztalos kivételével, ki akkor már más büntények miatt a szegzárdi fogházban ült.

Az Orosházán megejtett nyomozásban, melyet *Marginean* cz. őrmester az ottani hatóság közbejöttével vitt keresztül, hathatósan segélyére voltak Bartha Mátyás őrsvezető, orosházai őrsparancsnok, Jáger Pál s Gottlieb Lipót csendőrök és Szabó Lajos prb. csendőr.

A fent vázolt szép eredmények *Marginean* János cz. őrmester tapintatos, észszerű, körültekintő és fáradságot nem ismerő ügybuzgalmának tulajdoníthatók; de mert ő különben is örskörletében a közbiztonságot megszilárdította, — erkölcsi magaviseletében példás, szolgálatban az önfeláldozásig buzgó, becsvágyó és előre törekvő altiszt s igen jó őrsparancsnok: őt a honvédelmi minister úr dicsérő okirattal tüntette ki, a belügyminister úr pedig 40 frtnyi jutalomdíjban részesítette.

2. *Törő* Ignác, II. sz. csendőrkerületbeli örsvezető, czimz. őrmester.

Csongrád megye Dorozsma községében 1892. évi június hó 28-án délután Konránszki István kötélverő háza kigyuladván, attól csakhamar tüzet fogott a vele szomszédságban levő Virág Imre és Sztriha József háza is. Ezen három ház nagyon össze volt építve, udvaruk kicsi és keskeny s tűzfallal egyik ház sem birt; ez, valamint a nagy szárazság és a víz hiánya magyarázzák meg, hogy a tűz annyira elharapódzott és a három égő ház mintegy egyetlen lángtengert képezett.

Midőn a tűz már nagyobb mérveket kezdett öltetni és az oltás sikertelennek mutatkozott, hozzáfogtak a mentési munkálatokhoz, nevezetesen Virág Imre pék kamrájából a lisztet hatan is kezdték kihordani és pedig maga a tulajdonos, továbbá Andrási Béla, Rácz János, Fehér József, Ökrös Imre és Nagy László dorozsmai lakosok. Ezen vagyontmentési munkálatok közben azonban a háznak, valamint az avval összeépített kamrának tetőzete lezuhant és annak égő részei a kamrában benrekedt embereknek a menekülés útját elállták. A helyzet annál veszélyesebb volt, mert Virág házának udvara alig 7—8 lépés széles és 40—50 lépés hosszú volt s midőn a ház teteje lezuhant, nemcsak az egész épület, hanem az egész udvar is lángban állott és a hőség oly nagy volt, hogy a kamrának megközelítése nem volt lehetséges.

A csendőrök buzdítására néhány ember egy vizi-puskával a kamrát és az előtte lévő égő anyagot locsolni kezdette, mindazonáltal a benrekedteknek lehetetlen volt az ablakon át menekülni; miért is nem maradt egyéb hátra, mint a tüzön át a ház végén levő és az udvartól léczkerítéssel elválasztott kert felé kifutni, de ez is csak a kertben lévő emberek útbaigazítása mellett volt lehetséges az által, hogy Pólya Mihály dorozsmai lakos az égő ház egyik szögletéhez húzódva a kamra ajtaját és falait,

valamint a lezuhant égő tetőrészeket locsolta, mi mellett azonban a nagy hőségtől a fecskendőről a festék is lepattant és a cső is olvadni kezdett.

A kamrában rekedtek közül Rác, Fehér, Ökrös, Nagy és Virág szerencsésen ki is jutottak, de csak midőn mindnyájan biztonságban érezték magokat, vették észre, hogy egyikük, Andrási Béla hiányzik. Ennek megmentésére azonban senki sem mert vállalkozni, mert a nagy hőség miatt az emberek még oltani sem akartak és csakis a tűznél megjelent csendőrök erélyes közbelépése folytán fogtak a víz-hordáéhoz.

Midőn a veszély nőttön-nőtt és már attól lehetett tartani, hogy a ház boltozata is leszakad: akkor *Törő Ignác* cz. őrmester ritka elszántsággal a forró, égő udvaron keresztül tör, megtalálja a kamra küszöbén már eszméletlenül fekvő Andrási Bélát, felkapja őt és ugyanazon a veszélyes úton, melyen jött (15—20 lépést a tűzön keresztül), kiviszi s így őt a biztos haláltól megmenti, mert nyomban reá a ház boltozata is összeroskad; egy percz késedelem és Andrási Bélát is eltemeti. — Ezen mentésnél az őrmester égési sebeket is szenvedett.

A tűz eloltása, valamint a vagyonmentésnél is úgy *Törő* cz. őrmester, mint *Mészáros Ferencz*, *Back Károly* és *Bernát Gyula* csendőrök hathatósan közreműködtek és nagyrészt az ő erélyes, de a mellett tapintatos fellépésüknek köszönhető, hogy a kár nagyobb mérvet nem öltött.

Törő Ignác cz. őrmestert a honvédelmi miniszter úr az ez alkalommal az emberélet- és vagyonmentés körül tanúsított önfeláldozó, bátor és eredményes magatartásáért dicsérő okirattal tüntette ki.

*

3. *Batyala János*, III. számú csendőrkerületbeli őrmester.

Az 1890. évi augusztus hó 27-én éjjel Pilis-Csabán állomásozott cs. és kir. 8. sz. tűzérüteg osztálypa-

rancsnoka, Pokorni őrnagy lakásáról ismeretlen tettesek 3535 frt kincstári pénzt, a pénztárul szolgáló faládával együtt elloptak.

A vörösvári örs parancsnoka, *Batyala* János őrmester az eseményről értesülvén, azonnal a helyszínére sietett és a nyomozást bevezette, melynek során a pénztárul használt faládát csakhamar a községen kívül a szántóföldeken, baltacsapások által feltörve, megtalálta. Bűnjel azonban sem a tett színhelyén, sem ott, hol a ládát megtalálták, nem maradt; ennél fogva a nyomozás igen meg volt nehezítve; különösen azon körülménynél fogva is, hogy az őrnagy lakását nem tartotta bezárva s neki magának senkire sem volt gyanuja, sem polgári, sem katonai egyénre.

A fenforgó körülmények érett megfontolása után *Batyala* őrmester azon meggyőződésre jutott, hogy a bűntényt csak oly egyének követhették el, kik a káros lakásán a helyi viszonyokkal ismerősök; ezek pedig csak katonai egyének lehettek. Ezen feltevést azonban eleinte sem az őrnagy, sem a tisztikar nem osztotta; de miután az őrmester a visszamaradt lábnyomok alapján gyanuját a tisztikar előtt indokolta, az nem tekintette többé ezen feltevést kizártnak és ezért az őrmesternek a nyomozásban szabad kezet adtak.

Az őrmester fent említett feltevését a következők fényesen igazolták, mert hosszas utánjárás s észszerű és szakértelemmel párosult leleményes nyomozásának sikerült kiderítenie, hogy a lopást Guttman József, Demján Sándor és Ruff György tüzérek követték el, kiknél az elloptott pénz részint köpenyeik bélésébe bevarva, részint azon ház fedélzetében, hol elszállásolva voltak, meg is találtatott.

Nevezett tettesek a hadtörvényszék által 6—6 évi börtönre ítéltettek.

E lopás kiderítése körül *Batyala* őrmester 132 órán át megszakítás nélkül, a legnagyobb körültekintéssel, kitartással, tapintatosan és erélyesen nyo-

mozott, mi által nemcsak a közügynek tett hasznos szolgálatot, hanem a csendőrség tekintélyét a közös hadsereg tisztikara előtt is jelentékenyen emelte.

Batyala őrmester azonban nemcsak a fennebb ecsetelt esetben adta fényes tanujelét kiváló szakértelmének és lankadatlan ügybuzgalmának, hanem egyáltalában minden, örskerületében előforduló közbiztonsági zavarnál minden igyekezetével oda törekedik hatni, hogy az kiderítetlen ne maradjon.

Ennek igazolásául szolgáljanak még a következő — érdekesebb — események.

Az 1890. évi február hó 11-én Velicskó György csobánkai lakós átlőtt koponyával ágyában halva találtatott és mint öngyilkos eltemettetett.

Batyala őrmesterben azon gyanu érlelődött meg, hogy itt nem öngyilkosság, hanem gyilkosság történt; minélfogva 18 napon át — minden feltűnés nélkül — folytatott nyomozás után tanukkal és bűnjelkkel be is bizonyította, hogy Velicskó nem lett öngyilkossá, hanem őt anyósa, Perkászka Jelena gyilkolta meg, kit az őrmester letartóztatott és a bíróságnak átadott.

Ugyancsak 1890. évi október hó 13-án virradóra Krajner Károly, nagy-kovácsii szatócs boltja feltört és 27 frt értékű élelmi cikk ellopatott. — Október hó 14-én virradóra pedig Leiber Jakab, nagy-kovácsii lakós háza törtetett fel, honnan 118 frt értékű ruha- és ágynemű lopatott el; ezenkívül ugyanazon hóban Nagy-Kovácsiban még két helyen történt betörés.

Batyala őrmester ezen betörési lopások tettesét 46 órai fáradságos nyomozás után Baumgartner Mátyás személyében kiderítette és letartóztatta.

Az 1890. évi december hó 12-én virradóra Kolberger György ürömi lakós kárára 75 frt értékű ágy- és ruhaneműt loptak el, — 10 nappal később Thallér György solymári lakósnál törtek be és annak kárára 204 frt értékű holmit loptak el, — majd pedig ugyanazon hóban úgy a biai, valamint a buda-

foki örskörletekben számosabb betörési lopás történt a nélkül, hogy akár az egyik akár a másik örsnek sikerült volna a tetteseket kézrekeríteni; míg végre *Batyala* őrmester 141 órai fárasztó nyomozás után az elősorolt betörések tetteseit Steiner István és Horváth Ferencz — utóbbi feltételesen szabadságra bocsátott fegyencz — fővárosi hirhedt betörők személyében kiderítette és őket a számos orgazdától elkobozott nagy mennyiségű és értékes tárgyakkal együtt az igazságszolgáltatás kezére átadta.

Az 1891. évi május hó 10-én virradóra Mandl József hidegkuti lakós kárára betörés útján 104 frt értékű különféle ruhanemű és 31 frt készpénz lopott el. A tetteseket itt is *Batyala* őrmester 76 órai megszakítás nélküli nyomozás után Tausch János és Horváth József fővárosi betörők személyében kiderítette és a megtalált bűnjelekkel együtt a bíróságnak átadta.

Végül 1891. évi október hó 20-án reggel Blum János solymári lakóstól betörés útján 24 frt értékű ruhaneműt loptak el. *Batyala* őrmester a tettet csakhamar Bures Ferencz csavargó személyében letartóztatta és a bűnjeleket a fővárosi zsibvásáron előkerítve, a bíróságnak átadta.

Az ecsetelt közbiztonsági zavarok kiderítése körül *Batyala* János őrmester kiváló szakértelmének, lan- kadatlan szorgalmának és kitartásának, valamint fáradhatlan tevékenységének elismerésre méltó és kétségbe nem vonható bizonyítékát nyújtotta; miért is a honvédelmi minister úr ezen különben is jó minősítvényvel bíró altisztnek a közbiztonsági szolgálatban tanúsított kiváló és eredménydús működéseért teljes elismerését fejezte ki.

*

4. *Svilár* Péter őrmesternek, a magyar kir. horvát-szlavon csendőrség állományában, hosszas szolgálata alatt úgy a közbiztonsági szolgálat terén, valamint a törzsnél segédmunkási minőségben tanu-

sitott, mindenkor kötelességhű, ügybuzgó és felette megbízható működéseért a magyar kir. honvédelmi minister úr teljes elismerését fejezte ki.

*

5. *Preiszler* Ignác, II. számú csendőrkerületbeli őrmester.

A dolovai templombetörés és ezzel kapcsolatos nagyobb bűnügyek kiderítése.

1891. évi márczius hó 10-én éjjel, Torontál megye Dolova községében a román ideiglenes imaház ismeretlen tettesek által feltöretvén, az ott elhelyezve volt 80 cmeter magas és 60 cmeter széles Wertheim-féle pénzszekrény, — egy új templom építésére szánt — 10,879 frt 09 kr. készpénz és 5805 frt értékpapirokból álló tartalmával együtt ellopatott.

Ezen bűncselekmény a pancsovai szakaszparancsnokság területén követtetvén el, — azonnal kiszállott a helyszínére Szentmihályi Lajos főhadnagy és a pancsovai kir. törvényszék vizsgáló birájával egyetértőleg a legerélyesebb intézkedéseket megtette, hogy a tettesek mielőbb kézrekeríttessenek. A nyomozást Dolován és ennek környékén a pancsovai szakasz örsei egész márczius hó folyamán kitartóan folytatták; számos elfogatást is eszközöltek, csak hogy a letartóztatott embereket ismét szabadlábra kellett helyezni, mivel az ellenük emelt vád illetve gyanu alaptalannak bizonyult; — mire a nyomozás folyama egyelőre megszakadt.

A szomszédos nagy-beckereki szakaszparancsnok Serédy Géza főhadnagyban már ekkor felmerült a gyanu, hogy a tettesek Dolovától távolabb vidékbeli egyének lesznek, mert huzamosabb ideig működven románok által lakott vidéken, több nagyobb bünesetnél volt alkalma tapasztalni hogy a román nép ritkán követ el saját szülőhelyén nagyobb szabásu bűncselekményt, hanem e célra a banda rendszeren több-napi járásnyi vidékről szedőzködik össze; már pedig

amint értesült, a tettesek nagy része román öltözetet viselt s így román nemzetiségű volt.

Ezen nézetét alárendelt őrséinek tudomására hozva, őket a nyomozás felvételére buzdította.

Azon év április hó 22-én *Preiszler* Ignác őrmester zichyfalvi őrsparancsnok bevonult Nagy-Becskerekre, a szakasz székhelyére és Serédy főhadnagynak azon jelentést tette, hogy az örskörletébe tartozó Nagy-Gáj községben az utóbbi időben néhány általa megfigyelt egyén feltűnő módon költekeznek, nagyobb bevásárlásokat eszközöl, házákat javíttatja; ami tavaszi időben, midőn a föld népének nem igen szokott készpénze lenni, felettébb szokatlan s így gyanús. Miután a környéken utóbbi időben nagyobb büntény elkövetve nem lett, nem volt kizártnak tekinthető hogy a dolovai templom feltörésben az általa megfigyelt egyének részesei lehetnek.

Serédy főhadnagy ezek után odautasította *Preiszler* őrmestert, hogy a kérdéses egyéneket továbbra is figyelje meg; különösen pedig összeköttetések után puhatoljon, tartson náluk házkutatást, a legcsekélyebb további gyanúk felmerültével tartóztassa le őket s erről a szakaszparancsnokságnak távirati jelentést tegyen.

Nevezett őrmester a leglelkiismeretesebben és odaadó buzgósággal tett ezen utasításnak eleget. Szorgos puhatolás és utánjárás útján megtudta, hogy az egyik gyanús n.-gáji lakosnak Dolován egy rokona van, kinél utóbbi időben meg is fordult; továbbá, hogy a gyanús egyének gyakran érintkeznek egy vatinaí (Temes megyei) géplakatossal, a mi, tekintve hogy Wertheim-féle pénzszekrény feltöréséről van szó, szintén fölötte gyanús körülménynek volt tekintendő.

Ezeknek kipuhatolása után *Preiszler* őrmester már nyiltabban mert fellépni. Első sorban (április 25-én) Gruin Ársza n.-gáji lakosnál tartott házmotozást, mely alkalommal egy ujonnan vásárolt 100 és egy 60 frt értékű tehenet, 4 db malacot, 4 zsák finom lisztet, és egy 50 frtnyi új kertkerítést, valamint több ujon-

nan szerzett házi butort talált, melyeknek mikénti beszerzését Gruin Ársza igazolni nem tudta; — mert azon állítása, hogy utóbbi időben egy nagyobb örökségre tett szert, valótlannak bizonyult. A pénz mikénti szerzése felől újból kikérdeztetvén, hosszas vonakodás után végre beismerte, hogy a dolovai templom betörési lopásban nyolczad magával részes volt.

Gruin Ársza bemondása alapján ezután a helyszínére kiszállott *Serédy* főhadnagy parancsára lettek tartóztatva Kapaczine Jován dentai, Sztoján Jócza n.-gáji lakosok és Szemján János vatinai géplakatos közvetlen tettesek és Domokos János dentai lakos, mint állítólagos bűnszerző.

A többi négy közvetlen tettes: Lupulev Zsiva és Kuzmanov Ignát n.-gáji, Kinezson Jóva és Mitschang Mihály dentai lakosok társaiknak letartóztatásáról értesülve, megszöktek.

Miután a letartóztatottak Domokos János kivételével a lopást egytől-egyig beismerték, a nyomozást vezető szakaszparancsnök törekvése oda irányult, hogy a szökésben levő többi négy tettest mielőbb kézre kerítse, a lopásban tettesként bár nem szerepelt de egyébként részes egyéneket letartóztassa, mindenek előtt pedig az ellopott pénzt és értékeket megszerelve biztosítsa.

A kiküldött járőröknek hosszas puhatolás és fáradhatlan utánjárás folytán sikerült végre a közvetlen tettesek közül Kinezsán Jóvat május hó 15-én, Lupulev Zsivat és Kuzmanov Ignátot pedig május hó 29-én letartóztatni. Különösen sok dolgot utóbbi kettő adott, kiknek a járőrök folyton nyomában voltak bár, de mivel hírszerzőik által, — kik között fájdalom! községi közegek is voltak, — a csendőrség minden mozdulatáról értesítve lettek, mindenkor idejekorán kisiklottak, míg végül egy rejtekhelyükön, Kis-Gájon meglepetve, kézre kerültek. Ugyanezen napon tartóztatta le a temesvári 4. szárny moraviczai örsének egy járőre Mitschang Mihályt bolgár paraszt álruhába öltözve Sztamora-Moraviczán, midőn ott Dentáról érkezett nejével egy korcsma padlásán találkozott.

Időközben le lettek még tartóztatva Rotár Tódor, Keresuj Zsiva dolovai, Máskor Lika deliblati, Bibarcz Mita kurticsi (aradmegyei), Sztankov Szteja, Sztankov Misa ulmai. Sztoján Szteja, Gojkov Péra, Gojkov Golub n.-gáji, Kapaczone Panta dentai, Farkas András amorai és Weisz János verseczi lakosok, mint részben bűnszerzők, részben bűnpalástolók és közvetítők.

A nyomozás folyama alatt a letartóztatások és időnként megtartott házmotozások alkalmával a lopott összegből (melyből a tettesek mindegyikére váltokozva 1300—1400 frt jutott) előkerült készpénzben, és a lopott pénzen vásárolt értékekben:

Gruin Árszánál: 2 fejős tehén, 2 üsző, 1 kocsi, 1 ruhaszekrény, 4 zsák liszt, 2 lóraláló szerszám, 1 szűr, továbbá házának nádfödélébe rejtve 470 frt és egy újabb házmotozás alkalmával udvarán a kertkerítés mellett bádóg szelenczében elásva 110 frt készpénz;

Kapaczone Jóvánnál: szekrényébe rejtve 340 frt készpénz és 196 frt értékű váltó és kötvény, melyekre a lopott pénzből adott kölcsönöket, továbbá ebből adott állítása szerint 300 forintot Domokos Jánosnak, 200 frtot Rotár Tódornak, 300 frtot Sztankov Misának hallgatási díj fejében;

Sztojanov Jóczánál: önként előadva 435 frt és egy más alkalommal megejtett házmotozásnál a vesszőből font kerítésnek galylyakból csinált tetőzetében 590 frt;

Szemián Jánosnál: a konyhában egy libafészek alá elásva 400 frt és szekrényében egy kéregdobozban 80 frt;

Lupulev Zsivánál: 74 frt értékű zab, egy 100 frtos ló, egy 80 frtos tehén, egy kocsi széna, egy hordó pálinka 30 frt, kerítésdeszka 20 frt értékben, és az istállóban egy kendőben elásva 600 frt készpénz;

Kuzmanov Ignátnál elfogatása alkalmával zsebében volt 60 frt és megejtett újabb házmotozás alkalmával önként előadva 520 frt készpénz;

Mitschang Mihálynál elfogatása alkalmával csak 25 frt találtatott. A többi állítása szerint kertjében

ásta el, de ez valótlannak bizonyult; majd azzal állt elő, hogy a pénzt háza tűzfalának egy repedésébe rejtette; azonban ezen állítása is hazugnak bizonyult, mert noha beleegyezésével a tűzfalat Serédy főhadnagy néhány méternyire lebontatta, a pénz elő nem került; végre kijelentette, hogy azon összeget, mely bő költségekéből felmaradt, miután szökése alatt Verseczen, Budapesten és Temesvárott mulatott és kártyázott, — Temesváron levő ügyvédének adta, hogy őt majdan a bíróság előtt képviselje.

Kinezsán Jóvánál előtaláltatott egy 70 frtos tehén, egy 20 frtos ló, egy kocsi 5 frt, 9 db juh 72 frt értékben és 6 db váltó és egy jegyzőkönyv, melyek szerint többeknek 76 frtot kölcsönzött a lopott pénzből.

A bűnpalástolók közül előtaláltatott Kercsuj Zsivánál 28 frt.

Az így előkerült készpénz, váltók és kötvények, továbbá az illetőktől elkobzott állatok és egyéb tárgyak, melyeket a lopott pénzből vásároltak, átadattak a pancsovai kir. törvényszék vizsgáló birájának, ki az elkobzott tárgyakat a károsult egyház javára biróilag értékesítette.

A még hiányzó pénzt a tettesek és osztályos bűnpalástolók márczius 10-étől, ápril hó, — illetve némelyek május hó — végeig elköltötték, részben abból adósságaikat törlesztették.

A dolovai román egyház kára különben teljesen fedezve van, mert a még hiányzó pénzösszeg a tettesek vagyonából és fekvőségeiből teljes fedezetet talál.

A tettesek és bűnrészesek vallomásaiból, melyek jogérvényes birói ítélettel is megerősítést nyertek, valamint a fenforgott ténykörülményekből immár teljesen megállapított, hogy a dolovai betöréses lopás a következő módon lett végrehajtva:

Kapaczine Jovan dentai lakos Rotár Tódor dolovai lakostól tudta meg, hogy az ottani román egyháznak sok pénze van s hogy azt könnyen el lehetne lopni.

E célból szövetkezett Rotárral, Sztankov Misa és Stéja ulmai, továbbá Kinezsán Jóva dentai lakossal

s a tél elején mindannyian elmentek Dolovára, de Rotárt nem találva hon: a tett elkövetését más-korra halasztották.

Másodszor román karácsonynapján voltak Dolován: Kapaczine, Kinezsán, Sztankov Misa és Szteja, továbbá Bibarcz Mita kurticsi és Markov Léka deliblati lakosokkal. Ekkor egy mélyedésbe elbujva megvárták az éjjeli isteni tisztelet végét s miután a nép elment a templomból, annak folyosójába hatoltak. Itt azonban több récze lévén elzárva, ezek közeledtükre oly lár-mát csaptak hogy menekülniök kellett, nehogy ott éressenek.

A Wertheim-féle szekrény kibontására szánt furót, — melyet négy évvel ezelőtt Weisz János verseczi lakos szerzett Budapestről Kapaczine számára 200 frtért, — és a többi betörő szerszámokat átadták tehát Sztankov Misának s eloszlottak.

Kevéssel ezután Kapaczine és Mitschang Mihály összejöttek Domokos János volt dentai bíró, temes-megyei csendbiztos és még próbaszolgalati ideje alatt elcsapott volt csendőrőrmester házánál; előbbi bizalmas embere, utóbbi lakásbérlője volt Domokosnak kivel egy házban lakott. Mitschang Mihály egy elzüllött, kártyás és korhely ember, volt kereskedő, korcsmáros, ki 29-ik ezredbeli őrmester korában Nagy-Becskereken jól nősült, de nejének szép vagyonát már elverte. Kapaczine látva hogy a betörést csupán ahhoz nem értő tudatlan parasztokkal végre nem hajthatja, Domokos és Mitschanghoz fordult.

Domokos tanácsára tehát új bandát szerveztek, melynek tagjai voltak: Mitschang, Kapaczine, Kinczsan Jova, Sztankov Misa, Bibarcz Mita, Markovics Léka és Szemián János vatinai géplakatos.

Összeszedelőzködve február derekán most már harmadszor mentek el Dolovára, Rotár Tódor házához. Rotár meglátva közöttük Sztankov Misát, megtagadta segélykezését, mert Sztankovval egy lólopási esetben összeveszván, ennek közreműködéséről hallani sem akart s Kapaczinénak azon szemrehányást tette, hogy

nagyon sok embert von bele a dologba; minduntalan másokkal jön, — ő tehát tudni sem kíván tovább az egésztől.

Miután Rotár szállást sem adott nekik, elmentek Krecsuj Zsiva házához s a lopási tervbe ezt is beavatták, de mivel Krecsuj neje őket feljelentéssel fenyegette, szándékukkal felhagytak s miután Dolován megháltak, szétoszlottak.

F. évi márczius hó 9-én Kapaczine, Mitschang és Kinezsán ismét elindultak Dentárról s Vatinán Szemján János géplakatost magukhoz véve, a n.-margittai határban találkoztak Lupulev Zsiva, Gruin Ársza, Sztojem Joczsa és Kuzmanov Joczsa n.-gáji lakosokkal, kiket már előre odarendeltek.

Domokos azon ürügyet használva hogy nincsen téli ruhája, nem ment velük, noha ezt előre megígérte. Biztosította azonban őket, hogy ne féljenek ha nem is megy velük, mert ő annál nagyobb segítségükre lehet később ha gyanuba vétetnének, — mert az ilyen ügyekben ő jártas ember.

A n.-gájiakkal két kocsin, és pedig Gruin Ársza és Kapiczane kocsiján együttesen értek Alibunár és Réva-Ujfalun át Dolovára az esteli órákban. A falun keresztül hajtván a mramorai falurészen megálltak. Gruin és Kinezsán a kocsiknál maradtak, a többi pedig az imaházhoz menve a nyitva levő első ajtón át a folyosóba hatoltak. A felső két ajtót, melyek zárva voltak, Szemián gépész nyitotta fel alkulcsal.

Bejutván az imaházba, Kuzmanov Ignác gyertyát gyújtott, majd a Wertheim-féle szekrényhez lépve lefeszítette azon vasabroncsot, melylyel a pénztár a falhoz erősítve volt. A pénztárt ezután a földre terítették és megfúrni akarták, de mivel a furót a kocsin feledték, Mitschang és Lupulev a kocsihoz mentek hogy azt elhozzák. Ez alatt a többiek az imaház lépcsőjén lehengergették a pénztárt, mi meglehetősen zajjal járt. Mivel a pénztár már az utcán volt, nem fúrták meg, hanem a Mitschang által elhozott kocsira emel-

ték, — miután annak hátsó kerekeit leszedték — és azzal a Dolova melletti homok pusztára hajtottak.

Dolova és Mramora között a pénztárt ledobták a földre s felakarták törni, miközben a gépész vas-hideg vágóval látott munkához; de ez oly zajt okozott, hogy a feltörést félbe kellett hagyniok. A pénztárt tehát ismét feltették a kocsira és távolabbra menve, újból munkához láttak.

Ekkor Kuzmanov Ignác rálépett a pénztárra és egy vasruddal addig zúzta az ajtót, míg az betört, mire a gépész a zárat vésővel félre toltta és a pénztárt felnyitható volt, melyből a pénzt a gépész és Mitschang Mihály szedték ki, megolvasták és szétosztották.

Megjegyeztetik itt, hogy a betörés alkalmával Sztoján Jócza egy hatlövetű forgópisztolylyal, Szemján János pedig egy két csövű vadászfegyverrel voltak felfegyverkezve, melyek tőlük elkoboztattak. Ezeknek megtörténte után együttesen Vatinára mentek és onnan szétoszlottak, — a pénztár feltörésére használt betörő eszközöket, a feltört pénztárt és az abban levő takarékpénztári könyvet és egyéb okmányokat a helyszínén visszahagyva. A visszahagyott tárgyak a pancsovai szakasz örsei által megejtett első nyomozás alkalmával megtaláltatván, a pancsovai kir. törvényszéknek már akkor beszolgáltattak.

A pénz elosztásával a hely színén igen siettek s így nem minden részesnek jutott egyenlően. A kapott részösszeg fejenként 1300—1400 frt között váltakozott.

A tettesek különben reményükben igen csalódtak, mert a Rotár részéről nyert értesülés szerint azontéves hitben voltak, hogy a pénztárban 40—50000 forintot fognak találni.

Miután nem volt feltételezhető hogy a fent leírt betörésre szervezett banda lelkiismeretére csak ezen egy bűneset nehezednék, a legmesszebb menő puhatolás ejtetett meg a szövetkezet minden egyes tagjának előbb viselt dolgaira. Ezen puhatolások során és a banda tagjainak a kikérdezések és szembesítések

alkalmával tett kölcsönös vallomásai alapján egy egész csomó, évekkal ezelőtt elkövetett bűncselekmény lett kiderítve; ezek között több betöréses lopás, marhalevél- és pénzhamisítás, mely bűncselekmények leírásába és azok mikénti kiderítésébe térszűke miatt ezuttal nem bocsájtkozhatunk.

Mindezen ügyekben összesen 41 egyén volt letartóztatva, kik közül 31 egyén mint a dolovai és ezzel kapcsolatos ügyekben érdekelt a pancsovai kir. törvényszéknek adatott át; a dolovai ügyben nem érdekelték közül pedig 8 a módosi, 2 a verseczi kir. járásbiróságnak.

Végül megemlítendő még, hogy a dolovai ügyben érdekelt Kapaczone Jova és Szemián János a nyomozás során azt is beismerték, hogy a dolovai lopás sikere után a dettai m. kir. adóhivatal meglopását is eltökélték, mert tudomásuk szerint ott mindig van 40—50000 forint.

Egy ízben jártak is már a tél végén Dettán a helyszíneinek tanulmányozása végett éjjeli időben, de akkor egy csendőr őrzőjárat közeledése által ebben megakadályozva lettek. Állítják azonban, hogy ha a dolovai ügy miatt letartóztatásuk közbe nem jön, úgy az adóhivatalt már bizonyosan kirabolták volna.

Ez, miután csak tervezett volt és még nem lépett a kísérlet stadiumába, büntetendő cselekményt nem képez ugyan; de az, hogy a csendőrség közbelépésének köszönhető a terv kivitelének megghiusulta, minden esetre csak növeli a közreműködött csendőrök érdemét.

Néhány nap hiányával két hónapig tartott ezen bűnesetek nyomozása, mely idő alatt a Zichyfalvára összpontosított legénység fáradságot nem ismerve, a legbuzgóbb odaadással és szívós kitartással, pillanatig sem lankadva, teljes munkakedvét mindvégig megtartva teljesítette nehéz kötelességét, mi által a közötté uralkodó jó szellemnek, kötelesség tudásának és fegyelmezettségének fényes tanubizonyságát adta.

A Zichyfalvára összpontosított 18 altiszt és csendőr

majdnem folytonosan szolgálatban állott; egyes járőrök gyakran 90—100 órán át egy huzamban, miközben alig hogy megpihenhettek, különösen a szökésben volt tettesek üldözésekor és az elrejtett lopott pénzek és bűnjelek megszerzésekor; mi csak szakadatlan házmotozások, meglepések és kitartó utánjárás, leleményes körültekintés és a vett utasítások pontos és lelkiismeretes keresztülvitele által volt elérhető. E mellett a legénység egy részének felváltva fogoly őrizetet kellett teljesíteni, a mi nagy lelkiismeretességet és éberséget igényelt, tekintve hogy más alkalmasabb foghely hiányában a 41 fogoly egy közös magtárban volt huzamosb időn át elhelyezve s a felügyelő csendőröknek ugyancsak ügyelniök kellett, hogy a foglyok össze ne beszélhessenek s így az eredményt meg ne hiúsítsák.

Csakis a felügyelet éberségének köszönhető, hogy ily hosszú idő alatt egy szökési kísérleten kívül a foglyok részéről több elő nem fordult, de Karácsonyi Mihály csendőrnek higgadt, ügyes és kellő pillanatban alkalmazott eredményes lőfegyver-használata által ez is meg lett hiúsítva.

E mellett a járőrök folyton jöttek és mentek, úgy hogy a fogolyőrizet mintegy pihenőnek volt csak tekinthető. Ily körülmények között az élelmezési létszám sohasem volt előre tudható, minek következtében rendszeres közétkezésről szó sem lehetett. Hanem azért a legénység az egész idő alatt nem vesztette el kedvét és türelmét s parancsnokát teljes odaadással, a szolgálatkészségben versenyezve támogatta.

Ily körülmények között felmerülhet ugyan a kérdés, hogy hát miért nem lett több erő összpontosítva vagy a legénység időről-időre felváltva? Mindez azonban nem lett volna czélszerű. Az előbbi nem, mivel nagyobb számú legénység elhelyezéséről az adott viszonyok között gondoskodni nem lehetett volna s a fenforgó esetben nem annyira túlerőre, mint inkább kevesebb, de ügyesen nyomozó, értelmes és megbízható legénységre volt szükség; — felváltás-

ról pedig azért nem lehetett szó, mivel az elejétől működő legénységnek már meg volt a szükséges helyi ismerete, gyakorlata, tapasztalata és tájékozása a nyomozott bűnügyekben, mik a felváltó legénységnél hiányoztak volna. De másrészt a végeredmény dicsőségét azoknak kellett biztosítani, kik annak érdemében elejétől fogva részesek voltak annál inkább, mivel a legénység különös becsvágyat tanusított s ambícióját fokozta az, hogy oly esetekben jutott fényes eredményre, melyek nem is az ő működési területén lettek elkövetve.

Különösen kitüntette magát *Preiszler* Ignácz örmester zichyfalvi örsparancsnok, ki az egész idő alatt páratlan buzgalmat és kitartást tanusított. Az eredmény nagyrészt az ő lankadatlan utánjárásának, a nyomozást megelőzőleg már heteken át tartó megfigyelésének, leleményes ügyességének és odaadó tevékenységének köszönhető, melyekkel szakasparancsnokát, annak intentiói szerint, hathatósan támogatta.

Preiszler Ignácz örmesterhez méltóan sorakoztak Oláh Mihály és Pál Ferencz örsvezetők, a nyomozásokban dicsérendő buzgalmat, szakértelmet és nagy körültekintést fejtve ki, továbbá Karácsonyi Mihály és Opre Mihály csendőrök, kik az összes bűncselekmények nyomozásánál különösen kitűntek s a többi legénységnek egyébként is a legjobb példát szolgáltatták.

Végül csonka maradna leírásunk, ha meg nem emlékeznénk azon szives előzékenységről és meleg érdeklődéssel párosult szolgálatkészségről, melyekkel Zichyfalva derék előljárósága, és különösen annak érdemes jegyzője *Martin* József a csendőrséget fáradozásában két hónapon át odaadólag támogatta. Az előjáróság, különösen pedig a jegyző igen becses szolgálatokat tettek az ügy érdekében s az elért eredményhez ezáltal ők is hozzájárultak. Többek között, a községnek csak két kis szűk fogdája levén, a csendőrségnek rendelkezésére bocsájtották az ujonnan épült szép nagy tanácstermet foghelyiségül s midőn e célra már ez is szük-

nek bizonyult, közben jártak egy megfelelő magtár megszerzésében. A kikérdezésekre és szembesítésekre átengedte a jegyző saját irodáját s ily alkalmakkor egész időn át, éjjeleit feláldozva, mint községi egyén, majd mint tolmács, személyesen is folyton közreműködött; a községi szolgálókat, éjjeli öröket és kisbirákat a csendőrség állandó rendelkezésére bocsájtotta és a szolgálat érdekében igénybe vett előfogatókat a nap vagy éjjel bármely szakában a legnagyobb készséggel kiállította, végül a foglyok élelmezése és ellátása körül hathatósan közreműködött.

Ezen szolgálatok igen becsesek voltak és így a legtöbb község részéről hason esetekben tanusított indolentiával szemben eléggé ki nem emelhetők.

A dolovai templomrablás és az azzal kapcsolatos bűnügyek kinyomozásánál tanusított kiváló eszélyesége, fáradhatlan ügybuzgalma és lankadatlan kitaratásaért a m. kir. honvédelmi minister ur *Preiszler* Ignác őrmesternek teljes elismerését fejezte ki; míg a m. kir. belügyminister úr részére 100 frtnyi, Oláh Mihály őrsvezető és Pál Ferencz czimz. őrsvezető részére 50—50 frtnyi s Karácsonyi Mihály és Opre Mihály csendőrök részére 30—30 frtnyi jutalomdíjat engedélyezett, *Martin* József zichyfalvi jegyzőnek pedig Torontál megye főispánja utján elismerését fejeztette ki.

*

6. *Soós* Ferencz V. sz. csendőrkerületbeli czimz. őrmester zsolnai őrsparancsnoknak a közbiztonsági szolgálat terén tanusított kiváló és eredménydús működéseért, fáradságot nem ismerő buzgalmaért és ernyedetlen szorgalmaért a magyar kir. honvédelmi minister úr teljes elismerését fejezte ki, a m. kir. belügyminister úr pedig őt 50 frtnyi jutalomdíjban részesítette.

*

7. *Boer* József őrmester az I. sz. csendőrkerület állományában.

Egy szövevényes rablógyilkosság kiderítése.

Az 1891. évi május hó 25-én a reggeli órákban sinnai Paufilie Moga és Juon D. Nau, kik Sugágra mentek a Sinna községhez tartozó úgynevezett «Padina Vaszilie» erdőben egy férfi és egy nő hullát fedeztek fel. A sinnai községi előljáróságnak az eset bejelentetvén, az ez által kiküldött Vaszilie Szavu és Juon Denulecz a hullákban sinnai Juon Constantin Csukurt és ennek nejét Joannát ismerték fel.

A megtett jelentés folytán a vizsgálóbizottság május hó 28-án kiszállott és megállapította, hogy a gyilkosság a 25-ére menő éjjelen akként követtetett el, hogy a férfi fejére valami erős eszközzel 2 ütés, a nő fejére pedig a hátsó részen több ütés tétetett, minek következtében a halál beállott; továbbá megállapíttatott, hogy a gyilkosság a hullák megtalálásának helyétől mintegy 100—150 lépésnyire követtetett el a hegyoldalon, honnan a hullák aláhurczoltattak és egy bokros helyen egymás mellé tétettek; mindkét hulláról a zeke és bocskor le volt húzva.

Birtalan Lajos örsvezető, sugági örsparancsnok Molnár József csendőrrel még május hó 25-én az esetről értesülve, azonnal a helyszínére sietett s a nyomozást megindította. Következő nap, azaz május hó 26-án még a sugági örsről Pozsonyi János és Arkosi István csendőrökből álló járőr, — a szerdahelyi örsről pedig Boer József őrmester parancsnoksága alatt Dézsi Károly, Gáspár Dénes és Gotthard János csendőrökből álló járőr lett ugyanezen eset nyomozására kivezényelve és ezen összes járőrök most már Boer őrmester vezetése alatt egyesülten dolgoztak.

Miután a holttestek közelében semmi bűnjelet sem találtak, mely a tettesek nyomára vezethetett volna, a járőr kifürkészte a Csukurral rossz viszonyban élő embereket és azoknál házkutatást tartott, a mi azonban eredményre nem vezetett.

Hosszas nyomozás után végre *Boer* őrmester véletlenül megtudta, hogy *Panfilie Morar* neje, *Joanna* meggyónt. Minthogy pedig az ottani nép csak nagyobb ünnepek előtt a pap által kihirdetett napon szokott meggyónni vagy pedig akkor, ha nagyobb bűn terheli: ezen időnkivüli gyónás az őrmester előtt gyanusnak tünt fel; miért is házkutatást tartott *Morar* házánál, mely alkalommal egy közelebbről kimosott harisnyát és inget, valamint egy földbe vágott kapát, mely tárgyakon nyilván vérfoltok látszottak s ezenkívül 5 frt készpénzt talált.

A járőr által nyomban kikérdezett *Panfilie Morar* nejével és *Constantin* fiával igyekezett bebizonyítani, hogy ő még április hó 2-án *Sinnáról* a havason levő szállására ment s így ő a tettet nem követhette el.

Morar fia, *Constantin*, kikérdeztetése alkalmával már ellenmondásokba keveredett s így hosszas kikérdezés után sikerült tőle végre megtudni, hogy atyja a szállásról május hó 22-én lement *Sinnára* és csak 24-én reggel tért vissza kalibájához; ugyanaz nap őt (*Constantint*) *Sinnára* leküldvén, útközben — mivel egy darabra elkisérte — meghagyta neki, hogy ha valaki kérdi, hogy mikor tért ő (az atya) vissza szállására, azt mondja, miszerint ez 22-én este történt s hogy azóta onnan nem távozott. A fiu azt is előadta, hogy midőn atyjától kérdezte, miért kellend hazudnia, az atyja beismerte neki, hogy ő *Csukurt* feleségével meggyilkolta.

Most *Panfilie Morar* nejére, *Joannára* került a sor, ki kikérdeztetvén előadta, hogy férje május hó 26-án egy véres inget és harisnyát kimosás végett és 6 frtot megőrzés végett azon szavakkal adott neki át, hogy *Csukurékat* megölte és a pénz tőlük való. Azon kérdésre pedig, hogy mi okból ölte meg férje *Csukurékat*, előadá, miszerint férje május hó 3-án 20 frtot azon szavakkal adott neki át, hogy április hó 30-án este *Juon Constantin* hozzá, a *Magura* szállására feljött s ott ketten megegyeztek, hogy az ugyanazon havas részen lakó öreg *Juon Niculae Vurvoreant*

megfojtják és pénzét elrabolják. Ezt végre is hajtották akként, hogy Csukur az öreg torkát szorította össze, Morar pedig heréit nyomta össze addig, míg az öreg meghalt; azután a meggyilkoltnak 40 frtját rabolták el és ezen pénzen egyenlően megosztották. Morar azonban észrevevén hogy a csendőrörs az öreg Vurvorean rejtélyes halála folytán erélyesen nyomoz és Csukorra nagyon gyanakszik, ezért nehogy büntársa vagy ennek neje őt elárulják, azokat is meggyilkolta.

Mellesleg meg kell jegyeznünk, hogy az öreg Vurvorean halála mint rejtélyes haláleset a szerdahelyi örs által bejelentetett, de ez ügyben Csukurék meggyilkoltatásáig semmi hatósági intézkedés sem történt s csak uttóbbiak hullájával egyidejűleg bonczolták fel Vurvoreant, kinek halála okául a bizottság tüdőhurutot állapított meg. A bonczolás 29-én történnén, a bizottság a 30-án történt beismerő vallomásokról mit sem tudott.

Az asszony és fiu vallomásai folytán Panfilie Morar nejével és fiával szembesítettetett és most már ő is vallott, de tettét máskép ismerte be. Előadása szerint nem az ő, hanem a felesége biztatására ölték meg Csukurt és annak feleségét, még pedig a férfit egy kapával ő ütötte agyon, az asszonyt pedig a felesége egy bottal. A gyilkosságot a «Padina Vaszilie» erdőben hajtották végre, hol a meggyilkoltakkal találkozáván, rövid beszélgetés után mely alatt pálinkáztak, neje intésére a mit sem sejtő Csukurékat hirtelen megtámadták és agyonverték. A gyilkosság elkövetése után a hullákról a zekét, bocskort és a 6 frtot elvették, a ruhaneműeket az erdőben elrejtették, a hullákat pedig a hegyoldalon a bokrok közé vonszolták; minek megtörténte után Morar visszatért a havasra szállására, felesége pedig Sinnára. Mint a beismerésből kitűnt, a gyilkosság nem — mint a bizottság megállapította volt — 25-én, hanem már 23-án történt. Morar előadása szerint Csukurékat azért gyilkolták meg, mert azok ölték volt meg az

ő feleségével az öreg Vurvoreant oly módon, hogy a két asszony az alvó öreget lefogta, Csukur pedig megfojtotta és így az ő felesége attól tartott, hogy büntársai — elfogatásuk esetén — őt is elárulják.

Panfilie Morar és felesége tettök beismerése után az előtalált bűnjelekkel, valamint az elrablott tárgyakkal, melyekből a pénz nagyobb része élelmi szerekre fordítottatott, egy része pedig a korcsmában pálinkára költetett el, a szerdahelyi kir. járásbíró-ságnak átadattak; s miután a folyamatba tett vizsgálat befejeztetett, Morar Panfilie a nagy-szebeni kir. törvényszék által kötél általi halálra ítéltetett, mely ítélet azonban a kir. ítélőtábla, illetve a Curia által életfogytiglani fegyházbüntetésre változtatott át.

A fenn tárgyalt nyomozás a két örs legénységének 8 napi idejét vette igénybe s ez idő alatt úgy az idő viszontagságaival, mint a terep nehézségeivel kellett megküzdeniök, de szolgálati buzgalomtól áthatva, mindnyájan addig nem nyugodtak, míg a tettesek kézre nem kerültek.

A rejtélyes és a vizsgáló bizottságot is félrevezetett büntettek kiderítésével ügyes és erélyes eljárásuk által különösen kitüntették magukat Boer József őrmester és Birtalan Lajos örsvezető mint értelmi vezetők, Pozsonyi János csendőr pedig mint az eredmény elérésének harmadik tényezője.

Ezen szép eredmény eléréseért Boer József őrmestert, — tekintve, hogy az 1891. és 1892. évek folyamán 90-nél több tényvázlattal több mint 140 egyén lett örse által letartóztatva, ezenkívül több mint 70 egyén feljelentve, mely törvénysértések túlnyomó része általa személyesen derített ki s hogy jó példaadása által a legénységet a hű kötelességteljesítésre buzdítja és eredményes tevékenysége által a csendőrség tekintélyét a lakosság előtt nagyban emeli, — a honvédelmi minister úr által dicsérő okirattal tüntettetett ki, míg Birtalan Lajos örsvezető és Pozsonyi János csendőr az ez alkalommal tanu-

sított szorgalom, fáradságot nem ismerő kitartás és eredménydús eljárásért a kerületi parancsnokság részéről nyertek dicsérő okiratot.

*

8. *Zivčić* János magy. kir. horvát-szlavon csendőr-örmesternek, hosszas szolgálata alatt úgy a közbiztonsági szolgálatban, valamint főleg a törzsnél hadbírói segédmunkási minőségében tanúsított mindenkor kötelességű, ügybuzgó és különösen megbízható működéseért és magatartásaért a m. kir. honvédelmi minister úr teljes elismerését fejezte ki.

*

9. *Astellán* Simon, III. sz. csendőrkerületbeli cz. őrmester, egyeki őrsparancsnok 1893. évi január hó 10-én reggel 7 órától 11-ig déli 12 óráig Németh József csendőrrel ellenőrző szolgálatba vezényeltetett.

Midőn ezen szolgálatuk közben 10-én este 7 órá tájban a csegei határban az egyik düllő úton haladtak, velök szemben jönni láttak egy egyfogatú szánt, melyen 3 zsák liszt és többféle fűszer volt, de ember sem a szánon, sem a környékben nem volt látható.

Tekintettel az akkori rendkívüli nagy hidegre, a járőr mindjárt gyanította hogy itt valami szerencsétlenségnek, alkalmasint megfagyásnak kellett történni. Ezért mindenekelőtt a szánt a rajta levő holmival a mintegy 1 klm-nyire távol fekvő Sarkadi tanyán helyezték el és azután haladéktalanul elindultak azon az uton, honnan a szánt jönni látták, a lemaradt gazda felkeresésére. Alig haladtak 2—3 kilométernyire, egy teljesen élettelen, összefagyott egyénre találtak, kinek juhászbundáját mintegy 10 lépésnyi távolságban szintén meglelték. *Astellán* cz. őrmester a látszólagos hullát a bundába begöngyölte és azután Németh csendőrt a Sarkadi tanyára az ott elhelyezett szánért visszaküldötte, míg ő maga addig a hulla őrzésére a helyszinén maradt.

Rövid idő múlva Németh csendőr megjelent az egyfogatú szánkóval, melyet odáig a Sarkadi tanyán

lakó Kosina Jánossal hajtott, — most a hullának látszó egyént feltették a szánra s miután a járőr tudta hogy a mintegy 3 kilométernyire távol fekvő Csege községben orvos lakik, oda hajtattak és pedig mivel Kosina a Sarkadi pusztára visszatért, — egyikök a szánba fogott lovat hajtotta, míg a másik a saját lovaikat vezette.

Csegére megérkezve a község házában megállottak, ahol a talált egyént egy kevésbé meleg szobába vitték be és azután az örmester a helyben lakó orvos után küldött. Az orvos azonban ágyban fekvő súlyos beteg lévén, nem jöhetett el; miután pedig Csegén más orvos nincs, az örmester Kardos Géza gyógyszerészt kérte a község házához, ki is csakhamar ott megjelent s kit *Astellán* cz. örmester felkért, vizsgálná meg a talált egyént, vajjon van-e még élet benne és adjon tanácsot miként lehetne őt ismét életre hozni.

Ezen felkérés folytán a gyógyszerész a megfagyott embert alaposan megvizsgálta s ennek alapján oda nyilatkozott, hogy annál minden életmentési kísérlet hasztalan, mert az illető már meg van halva. Erre *Astellán* cz. örmester azt válaszolá, hogy ő daczára annak mégis megkísérli az illetőt életre hozni.

Ennélfogva a hullának látszó testről — mivel annak tagjai egészen merevek voltak — a ruházatot darabokban levagdalta, azután havat hozatott be és azzal úgy ő maga, mint Németh csendőr is a testet egész hosszában több órán át szakadatlanul dörzsölték, mely eljárásuknak az lett az eredménye, hogy idővel a testben némi életjel kezdett mutatkozni. Most már a dörzsölést megkettőzött erélylyel folytatván, csakhamar a testben alig észrevehetőleg a vérkeringés is megindult, mit az örmester észrevéve, egy fél liter tejet langymelegre hevítettett és azt azután az illetőbe bele öntötte, azután pedig ágyba fektette s melegen betakarta, minek következtében az illető, — kiről kiderült, hogy Juhász Jánosnak hívják, — reggelre teljesen eszméletre tért sőt még

az nap szánján haza is mehetett a Cserepesi tanyára, hol mint juhászbojtár szolgált. A tanyán ugyan még vagy 2 hétig beteg volt, de csakhamar teljesen felépült és most már szolgálatát úgy mint az előtt, fenakadás nélkül végzi.

A fennebb elmondottakból kitünik tehát, hogy Juhász János életének megmentését kizárólag a járőrnek, különösen pedig *Astellán* Simon cz. őrmesternek köszönheti. Eltekintve ugyanis attól, hogy a járőr — a mint az üres szánra bukkant — azonnal annak gazdája felkeresésére indult s azt megtalálva, kellő óvatossággal fedél alá szállította; ha az őrmester megnyugszik Kardos Géza gyógyszerésznek mint szakértőnek azon nyilatkozatában, hogy az illető már meg van halva és azon tényleg fáradságos életmentési kísérletet — reményét nem veszve — hosszas időn át nem folytatja: úgy Juhász János okvetlenül tényleg meghal.

Tekintettel ezen igen szép, emberbaráti és igen észszerűen keresztül vitt életmentésre, a honvédelmi minister úr *Astellán* Simon cz. őrmestert, mint ki az egészségnek intézője volt, dicsérő okirattal tüntette ki, a belügyminister úr pedig 20 frtnyi jutalomdíjban részesítette, míg Németh József csendőr, ki járőrvezetőjét egész odaadással támogatta, a csendőrkerületi parancsnokságtól kapott dicsérő okiratot.

*

10. *Németh* István örsvezető czimz. őrmester,
11. *Schápy* János örsvezető,
12. *Németh* Pál I.,
13. *Bébecz* József,
14. *Lészár* Mátyás,
15. *Öri* Sándor,
16. *Illés* György és
17. *Pollmann* Vincze csendőrök* a VI. számú csendőrkerület állományában a közbiztonsági szolgálat terén tanúsított kötelességű és fáradságteljes

* L. 118—147. lapon.

működésért a honvédelmi minister úr részéről dicsérő okirattal láttattak el, a belügyminister úr pedig a két altiszt részére 60—60, a hat csendőr részére pedig 40—40 frtnyi jutalomdíjat engedélyezett.

*

18. *Noé* Mátyás őrmester és

19. *Hajdú* Gábor őrsvezető cz. őrmester a II. sz. csendőrkerület állományában, hosszas őrsparancsnokságuk alatt a fegyelem és rend következetes fenntartása, alárendeltjeik helyes irányú befolyásolása és oktatása és e mellett saját szorgalmuk és buzgóságuk következtében a közbiztonsági szolgálat terén is igen szép eredményeket értek el és pedig:

Noé Mátyás őrmester, ki 1887. év óta őrsparancsnok a jankováczi őrsön, ezen idő alatt a következő közbiztonsági zavarokat derítette ki: emberölést 1, súlyos testi sértést 10, méhmagzatelhajtást 1, rablást 1, templombetörést 2, betöréses lopást 10, betörési kísérletet 1, betörés színlelését a káros által 1, gyujtogatást 1, okirathamisítást 2, hamis járlatok gyártását 1, lopást 15, orgazdaságot 1 esetben; tettesként letartóztatott 32, feljelentett 91 egyént; azonkívül csavargás és szerencsejáték üzése miatt a hatóságnak átadatott 24 s különféle kihágásokért feljelentett 35 egyént.

Hajdú Gábor cz. őrmester, ki 1886 óta csávolyi őrsparancsnok, ezen idő alatt a következő közbiztonsági zavarokat derítette ki: gyermekgyilkosságot 1, gyilkosságot 1, gyilkossági kísérletet 3, emberölést 2, súlyos testi sértést 3, könnyü testi sértést 1, rablást 1, utonállást és veszélyes fenyegetést 1, betöréses lopást 1, vasuti merényletet 1, csalást 3, okirathamisítást 2, gyujtogatást 1, saját biztosított vagyonának felgyujtását 1, lopást 24; tettesként letartóztatott 58, feljelentett 36 egyént, azonkívül csavargásért a hatóságnak átadatott 41 s különféle kihágásokért feljelentett 61 egyént.

Tekintettel arra, hogy mindkét altiszt az őrskerületében megzavarva volt közbiztonságot részint saját